

บทที่ 3

วิธิดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษา การดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้านงานบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ
2. เพื่อศึกษา ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา ในห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

วิธิดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จากเอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดกลุ่มประชากร
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. เก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูล
5. เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มประชากร

ผู้วิจัยได้สำรวจรายชื่อห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาคที่มีการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาจากรายงานการประชุมของคณะกรรมการฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (คณะกรรมการฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา 2537: 2-3) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยทบวงมหาวิทยาลัย และจากการสอบถามสมาชิกในคณะกรรมการฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ทำให้ทราบว่า มีหน่วยงานที่ดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 25 แห่ง และในจำนวน 25 แห่งนี้ มีห้องสมุดวิเทศ 2 แห่ง คือ หอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และห้องสมุด ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วิทยาเขตรังสิต ไม่อยู่ในขอบเขตของ

การวิจัยเนื่องจากดำเนินงานโสตทัศนศึกษา เฉพาะการให้บริการเท่านั้น โดยโสตทัศนวัสดุและโสตทัศนอุปกรณ์เกือบทุกชิ้นที่นำมาให้บริการ ต้องขอยืมมาจากหอสมุดกลาง ดังนั้น จึงมีหน่วยงานที่ดำเนินงานโสตทัศนศึกษา ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่อยู่ในขอบเขตการวิจัย จำนวน 23 แห่ง จำนวนนี้เป็นหน่วยงานโสตทัศนศึกษา ที่ขึ้นกับห้องสมุด จำนวน 22 แห่ง และหน่วยงานโสตทัศนศึกษาที่ไม่ได้ขึ้นกับห้องสมุดจำนวน 1 แห่ง คือ หน่วยงานโสตทัศนศึกษา สังกัด สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 23 แห่ง มีดังนี้ คือ

1. สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จฟ.)
2. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.)
3. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (มข.)
4. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (มช.)
5. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มธ.)
6. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง (มร.)
7. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยาเขตบางนา (มร. บางนา)
8. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (มศวป)
9. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มมส.)
10. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (มศวส)
11. หอสมุดสาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร (มศก.ท)
12. หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร (มศก.ส)
13. สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (สพบ.)
14. สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.)
15. ฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (มอ.คห.)
16. ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (มอ.ป)
17. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล (มม.)
18. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา (มบ.)
19. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร (มนศ.)
20. สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (มอบ.)
21. กองหอสมุด สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (สก.)
22. สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.)

23. สำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (สจพ.)

การศึกษา การดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้ทำการศึกษาจากบุคลากรที่เป็นหัวหน้างาน หรือหัวหน้าฝ่ายโสตทัศนศึกษา ซึ่งดำรงตำแหน่ง บรรณารักษ์ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา หรือตำแหน่งอื่น ๆ ในสถาบันดังกล่าวข้างต้น จำนวน แห่งละ 1 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 23 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาและค้นคว้าจากบทความ เอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัยและตำราต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา
2. สืบราชการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 3 แห่ง คือ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัย-นครราชสีมา และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น 3 ตอน (ดูภาคผนวก) คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบ และข้อมูลของหน่วยงานโสตทัศนศึกษา ประเภทและจำนวนโสตทัศนวัสดุ และโสตทัศนอุปกรณ์ ที่มีอยู่ แบบสัมภาษณ์ในตอนนี้มีลักษณะเป็นแบบปลายปิดและแบบตรวจคำตอบ (Checklist)
 - ตอนที่ 2 การดำเนินงานโสตทัศนศึกษา ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในด้าน งานบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ
 - 2.1 งานบริหาร ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่
 - 2.2 งานเทคนิค ครอบคลุม การประเมินคุณค่าและการคัดเลือก การจัดหา การลงทะเบียน การจัดทำคู่มือช่วยค้น การเตรียมเพื่อให้บริการ การจัดเก็บและบำรุงรักษา
 - 2.3 งานบริการ ครอบคลุม บริการต่างๆ เกี่ยวกับโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ และลักษณะการให้บริการ
 แบบสัมภาษณ์ในตอนนี้มีลักษณะเป็นแบบตรวจคำตอบ และแบบปลายเปิด
 - ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ แบบสัมภาษณ์ส่วนนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 3 ระดับ โดยมีค่าน้ำหนักของคำตอบ ตั้งแต่ 1-3 ซึ่งมีความหมายดังต่อไปนี้

1	หมายถึง	เป็นปัญหาน้อย
2	หมายถึง	เป็นปัญหาปานกลาง
3	หมายถึง	เป็นปัญหามาก

ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายมีลักษณะ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ แก้ไข แล้วนำไปทดสอบ สัมภาษณ์หัวหน้างานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3 แห่ง ได้แก่ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยกรุงเทพฯ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และ หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

5. นำผลการทดสอบข้อวิจารณ์และข้อแนะนำที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการแก้ไข ข้อบกพร่อง ซึ่งจากการทดสอบพบว่ามีข้อบกพร่อง 2 แห่ง จึงได้ทำการปรับปรุง แก้ไขให้ถูกต้อง เหมาะสม ดังนี้ คือ

- จากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 ในส่วนของประเภทและจำนวนทรัพยากรโสตทัศน- วัสดุ (ดูภาคผนวก) หน่วยที่ใช้นับจำนวน สไลด์ ซึ่งนับเป็น จำนวน ชุด ได้รับคำแนะนำ ให้ปรับปรุงโดยเพิ่มจำนวนภาพเข้าไป ทั้งนี้เพราะสไลด์ส่วนมากจะนับเป็นภาพ จึงแก้ไขเป็น จำนวนชุด/ภาพ ส่วนวีดิทัศน์ ซึ่งนับเป็น จำนวน เรื่อง ได้ปรับปรุงโดยเพิ่ม จำนวนม้วนลงไปเพราะบางครั้งวีดิทัศน์ 1 เรื่องจะมีหลายม้วนจบ จึงแก้ไขเป็น จำนวน เรื่อง/ม้วน และเทปบันทึกเสียง ซึ่งนับเป็น จำนวน เรื่อง ได้ปรับปรุง โดยเพิ่มจำนวนตลับลงไป ทั้งนี้เพราะเทปบันทึกเสียง 1 เรื่อง บางครั้ง จะมีหลายตลับโดย เฉพาะเทปบันทึกเสียง การบรรยายทางวิชาการ จึงแก้ไขเป็น จำนวน เรื่อง/ตลับ

- จากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 ในส่วนของงานบริหาร ด้านงบประมาณ (ดูภาคผนวก) ซึ่งไม่ได้ระบุว่า เป็นงบประมาณของปีใดและผู้ให้สัมภาษณ์ชี้แจงว่างบประมาณใน แต่ละปีได้รับไม่เท่ากัน จึงแก้ไขโดยระบุปีที่ได้รับงบประมาณ ดังนี้

งบประมาณที่ได้รับในปี 2538 จำนวน บาท

เมื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้ถูกต้องแล้ว จึงนำไปใช้กับประชากรต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 23 แห่ง โดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามแบบสัมภาษณ์ ระยะเวลาที่ เก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม 2538 - สิงหาคม 2538 บุคลากรผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานโสตทัศนศึกษา ซึ่งดำรงตำแหน่งต่าง ๆ จำนวนเป็น บรรณารักษ์ จำนวน 12 คน นักวิชาการโสตทัศนศึกษา จำนวน 8 คน และอาจารย์ จำนวน 3 คน รวมบุคลากร ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 23 คน

จากการสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของหัวหน้าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 23 แห่งดังกล่าว พบว่าสำนักหอสมุดกลาง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาบางงานเท่านั้น จึงไม่นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเนื่องจากไม่ครบถ้วนตามขอบเขตการดำเนินงานที่กำหนดไว้ ดังนั้นประชากรที่จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจึงเหลือ 22 แห่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และข้อมูลของหน่วยงานโสตทัศนศึกษา ประเภทและจำนวนโสตทัศนศึกษา และโสตทัศนอุปกรณ์ ที่มีอยู่ในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา รวมทั้งข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 ซึ่งเกี่ยวกับการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่ง ได้แก่ งานบริหารงานเทคนิค งานบริการ นำเสนอข้อมูลโดยแจกแจงความถี่

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ แยกวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ปัญหาในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คิดค่าคำตอบโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยมีวิธีการดังนี้

1. แจกแจงความถี่คะแนนน้ำหนักความคิดเห็นในแต่ละข้อ
2. คูณความถี่ (f) ของคะแนนน้ำหนักความคิดเห็นแต่ละช่องด้วยน้ำหนักประจำช่อง (\bar{x}) ที่กำหนดคือ

มากที่สุด	=	3
ปานกลาง	=	2
น้อย	=	1

3. หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) คะแนนความคิดเห็นแต่ละข้อโดยใช้สูตร

$$\bar{x} = \frac{\sum fx}{N}$$

- \bar{x} = ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นแต่ละข้อ
 f = ความถี่
 x = คะแนนน้ำหนักความคิดเห็นประจำข้อ
 N = จำนวนผู้ตอบ

4. เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยกำหนดไว้ดังนี้

- 2.6 - 3.5 เป็นปัญหาหนัก
 1.6 - 2.5 เป็นปัญหามานกลาง
 1.0 - 1.5 เป็นปัญหาน้อย

5. สูตรหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N}\right]^2}$$

- S.D. = ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 f = ความถี่
 x = ค่าน้ำหนักของคำตอบ
 N = จำนวน ทั้งหมดของผู้ตอบแต่ละข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะทั่ว ๆ ไป ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ชนิดปลายเปิด ได้สรุป ประเด็นที่สำคัญ เป็นหัวข้อ แล้วนำเสนอตามลำดับความถี่ของคำตอบ

3. ในการพิสูจน์สมมติฐาน ได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของ "ห้องสมุดส่วนใหญ่" ไว้ดังนี้

- ห้องสมุดทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย 100 % = 22 แห่ง
 ห้องสมุดส่วนใหญ่กำหนดไว้ 2/3 ของห้องสมุดทั้งหมด
 หรือ ประมาณ 66 % = 15 แห่ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบตาราง และคำบรรยายประกอบตารางในบทที่ 4